

СТАНОВИЩЕ

**от проф. д.пс.н. Ирина Зиновиева
Софийски университет "Св. Климент Охридски"**

**за дисертационния труд
на Момчил Христов Киряков
на тема „Личностни и професионални измерения на
участието във виртуалните социални мрежи“**

**за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
в област на науката: „Социални, стопански и правни науки“
по професионално направление: „Психология“**

Дисертационният труд на Момчил Киряков се състои от 181 страници, от които - 154 страници основен текст, библиография и две приложения. Основният текст е разделен в увод, две части и заключение, с общо седем глави. Изследването е илюстрирано с 3 фигури и 49 таблици. Използваната литература ключва 211 източника на български и чуждестранни автори. По темата на дисертацията са направени 10 публикации в научни издания в България и чужбина.

В първата част авторът анализира основните подходи в психологичните изследвания на участието във виртуалните социални мрежи. Тя започва с хедоничната регулация на поведението в интернет и компютърните игри като прототип на виртуални социални мрежи. Същността на виртуалните социални мрежи, теоретичните направления в разглеждането на виртуалния социален човек и взаимоотношенията на личностните характеристики с различни аспекти на участието във виртуалните социални мрежи са в центъра на първата част. Тя завършва с обзор на механизмите за вземане на професионални решения он-лайн.

Втората част е посветена на емпиричните изследвания върху участието във виртуалните социалните мрежи. В глава пета се формира теоретичната рамка на изследването, като е направено допълнително проучване с качествени методи (провеждане на интервюта) за емпирично извеждане на част от скалите в теоретичния модел. Скалите показват много добри психометрични характеристики.

Глава шеста съдържа основното изследване на дисертацията, в което са представени данните за взаимоотношенията на личностните характеристики, поведението във виртуалните социални мрежи и резултатите от участието в тях за личния живот на човека. Главата завършва с изследване с качествени методи на специфичен феномен, регистриран в литературата – разминаването на образа за себе си в реалния свят и в света на виртуалните социални мрежи.

Последната (седма) глава съдържа изследване на професионалните измерения на участието във виртуалните социални мрежи. Това е направено чрез сравняване на процеса на вземането на професионални (икономически) решения от икономисти в компютърно базиран експеримент в режим на наличие и режим на отсъствие на социална мрежа.

По този начин, чрез *три емпирични изследвания, осъществени с принципно различни методи – използване на въпросник, интервюта и експеримент* – дисертацията се опитва да хвърли светлина върху социалните мрежи като сравнително нов феномен с нарастващо значение в живота на съвременния човек.

Основното изследване е изпълнено с 302 участника чрез администриране на въпросник създаден от докторанта. Хипотезите на основното изследване са систематизирани в теоретичен модел, който предлага цялостна картина на участието във виртуалните социални мрежи. Прави впечатление перфекционизмът при анализа на данните - навсякъде това е направено с два различни метода, за да се получи максимално точна преценка за търсените зависимости. Получените резултати са интерпретирани прецизно и с усет за нюансите в разкриваните взаимоотношения.

Изследването с качествени методи (полу-структурирани интервюта) е върху 89 лица. Изведена е стройна система от клъстери и под-клъстери, която изразява разминаването между реалния и виртуалния Аз.

Проведеното изследване върху професионалните аспекти на участието във виртуалните социални мрежи е съсредоточено върху вземането на решения. То е осъществено чрез компютърно-базиран експеримент, в който се сравняват резултатите на изследваните лица, които работят самостоятелно, с тези, свързани в социална мрежа. Сравнението се провежда не само по отношение на постигнатия краен резултат (ефективността), но и по редица характеристики на процеса. Осъществени са и допълнителни изследвания за мотивацията, личностните особености на участниците и техните стратегии. Това е уникален по сложността си и теоретичната обосновка икономико-психологически експеримент, проведен под ръководството на доц. д-р Георги Менгов. Направената обработка на данните от трите части на експерименталното изследване отново впечатляват с прецизността си. Резултатите са интерпретирани с вещина и добросъвестност. Те са много интересни и заслужават да бъде направен опит за публикация в международно списание.

Работата е написана професионално, с добър език и стил. Личат отлични теоретична подготовка и умения за планиране, осъществяване и анализ на данните в емпиричните изследвания в областта на дисертационния труд. Моделът на изследванията, хипотезите и избраните методи за диагностика на включените променливи навсякъде в дисертационния труд са убедителни и иновативни. Методите за анализ на получените данни надхвърлят общоприетите изисквания. Получените резултати са оригинални не само в контекста на българската психология, но и в международен план.

Афторефератът пресъздава адекватно съдържанието на дисертационния труд. Приносите, формулирани от дисертанта, съответстват на реално постигнатите резултати.

На основа на тези безспорни достойнства на работата, смятам, че тя отговаря на условията за присъждане на научната и образователна степен „Доктор“. Поради това изразявам положително заключение на дисертанта Момчил Христов Киряков да се даде търсената научна степен „Доктор“ в научно направление „Психология“.

ПОДПИС:

Проф. д.пс.н. Ирина Зиновиева